

Podmět je větný člen, o kterém **přísudek** něco vypovídá. Ptáme se na něj otázkami 1. pádu *kdo? co?* a **přísudkem**.

Rozlišujeme podmět

- **vyjádřený** – je ve větě **přímo uveden**;
- **nevyjádřený** – **není** ve větě **uveden**, ale **je známý z předchozích vět** nebo je **zřejmý z tvaru slovesa**;
- **všeobecný** – **není** ve větě **uveden**, **nelze přesně určit osoby**, ke kterým se **děj vztahuje**.

Rozlišujeme přísudek:

- a) **slovesný jednoduchý** – je tvořen **slovesem v určitém tvaru**: *Eva jde domů*. Přísudek slovesný může být nahrazen **citoslovcem**: *Vrabci frř dolů*.
- b) **slovesný složený** – skládá se ze **způsobového** nebo **fázového slovesa** a **infinitivu plnovýznamového slovesa**: *Eva smí odejít*.
- c) **jmenný se sponou** – má dvě části: **sponové sloveso** a **jmennou část**. **Sponovým slovesem** mohou být slovesa *být, bývat, stát se, stávat se*. **Jmennou část** přísudku tvoří nejčastěji **podstatné** nebo **přídavné jméno**: *Velryba je savec. Bratr se stal letcem*.
- d) **jmenný beze spony** – je vyjádřen **jmennou částí**, **chybí spona**: *Mladost – radost. Učení mučení*.

Přísudek je větný člen, který něco **vypovídá** o určité **skutečnosti vyjádřené podmětem**. Nejčastěji je vyjádřen **slovesem**. Přísudek spolu s **podmětem** tvoří **základní skladební dvojici**.

Přísudek slovesný složený se skládá z **určitého tvaru slovesa způsobového** (*moci, muset, chtít, mít, smět*) nebo **fázového** (*začít, přestat, zůstat*) a **infinitivu plnovýznamového slovesa**: *Iva může přijít ráno*.

Složitější případy shody přísudku s podmětem

- podmět *dni/dny* – **podstatná jména rodu mužského neživotného** → *Dni běžely. Dny běžely.*;
- **koncovka** – řídíme se **životností koncovky -ové** → *Dnové plynuli. Hrobové se otevírali.*;
- podmět *ledoborci/ledoborce; slanečci/slanečky* – řídíme se **životností** či **neživotností koncovky** → *Ledoborci* (životná koncovka) *prolomili led. Ledoborce* (neživotná koncovka) *prolomily led*.
- podmět *lidičky, rodiče, koně* – **podstatná jména rodu mužského životného** → *Lidičky, kde jste byli?*
- podmět *národy, davy, zástupy, sbory, hloučky, houfy, tisíce, miliony* – **podstatná jména rodu mužského neživotného** → *Davy návštěvníků prošly branami výstavy. Miliony lidí se připojily k protestu*.
- podmět *třídy, dvojice, skupiny, smečky, tlupy, stovky, spousty* – **podstatná jména rodu ženského** → *Stovky mužů aplaudovaly na tribunách. Smečky vlků se přiblížily k osadě*.

Předmět je větný člen, který **rozvíjí sloveso** nebo **přídavné jméno**. Ptáme se na něj **pádovými otázkami** (kromě 1. a 5. pádu) a **řídícím členem**.

Přívlastek je větný člen, který **rozvíjí podstatné jméno** nebo výraz v platnosti podstatného jména (*Kupuje vždy jen libové vepřové.*). Ptáme se na něj **jaký? který? čím? kolikátý?**. **Rozlišujeme přívlastek:**

- **shodný** – s řídícím podstatným jménem **se shoduje** v rodě, čísle i v pádě. Může být vyjádřen **přídavným jménem** (*zlatý šperk, kyselina sírová*), **zájmenem** (*moje sestra*) nebo **číslovkou** (*tři bratři, druhý gól*).
- **neshodný** – s řídícím podstatným jménem **se neshoduje** v rodě, čísle ani v pádě. Stojí **za podst. jménem**. Může být vyjádřen **podstatným jménem** (*cesta lesem*), **infinitivem** (*dar mlčet*), **příslovcem** (*cesta domů*).

Přívlastek postupně rozvíjející

- **přívlastek shodný**, který je blíže určen **dalším přívlastkem**;
- **jednotlivé členy neoddělujeme čárkou** (nelze mezi ně vložit spojku): *mezinárodní filmový festival*.

Přívlastek několikanásobný

- tvoří ho **přívlastky**, které jsou navzájem **souřadné** (mají společné slovo nadřazené);
- **jednotlivé členy oddělujeme čárkou** nebo **spojujeme spojkou**: *jarní, letní a zimní prázdniny*.

Přívlastek těsný

- **zužuje význam podstatného jména** nebo zájmena, k němuž se vztahuje;
- **nelze ho** beze změny smyslu z věty **vypustit; neodděluje se čárkami**: *Cesta vedoucí lesem byla blátivá;*

Přívlastek volný

- **podává bližší vysvětlení**, nevyjadřuje podstatný údaj, ale jen vedlejší vlastnost;
- **lze jej z věty vypustit**, aniž by se změnil její smysl, **oddělujeme ho z obou stran čárkami**: *Kutnohorský dekret, vydaný roku 1409, měnil počet hlasů na Karlově univerzitě.*

Přístavek je **druh shodného přívlastku**. Členy v přístavkovém vztahu pojmenovávají **jeden jev dvěma různými způsoby**: *Praha, hlavní město České republiky, leží na Vltavě.* (Praha, **to je** hlavní město.)

Přísluvečné určení je větný člen, který rozvíjí většinou **sloveso**, někdy **přídavné jméno** nebo **příslovce**. Blíže **určuje okolnosti, za nichž děj probíhá**. Rozvíjí většinou **sloveso**, někdy **přídavné jméno**.

Rozlišujeme **přísluvečné určení**:

- **místa** – ptáme se otázkami *kde? kam? odkud? kudy?* (*Bydlel v Brně. Odešel do lesa.*);
- **času** – ptáme se otázkami *kdy? odkdy? dokdy? jak dlouho?* (*Přijel včera. Zůstal do pátku.*);
- **způsobu** – ptáme se otázkami *jak? jakým způsobem?* (*Opatrně odcházel.*);
- **míry** – ptáme se otázkami *kolik? jak mnoho? o kolik? do jaké míry?* (*Moc se snažil.*);
- **příčiny** – ptáme se otázkami *proč? z jaké příčiny?* (*Pro nevolnost odstoupil ze hry.*);
- **účelu** – ptáme se otázkami *proč? za jakým účelem?* (*Přišel ke mně pro radu.*);
- **podmínky** – ptáme se otázkou *za jaké podmínky?* (*Za bouřky nechodíme do lesa.*);
- **přípustky** – ptáme se otázkami *navzdory čemu? i přes co?* (*I přes zákaz opisoval.*).

Doplňek je větný člen, který **rozvíjí podstatné jméno** (podmět nebo předmět) a zároveň i **sloveso** (přísudek): *Kluci běhali bosí.* (= Kluci byli bosí, běhali bosí.)

Bývá vyjádřen **podstatným** nebo **přídavným jménem** (často ve jmenném tvaru), **číslovkou** či **infinitivem**. Např.: *Zvolili ho předsedou strany. Z fotbalu přišel vyčerpaný. Skončil jako třetí. Už ho slyším odemykat.*